

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЕНОФОНДУ КУРЕЙ

Остапенко В.І.

Сумський національний аграрний університет

Із 9000 існуючих видів птахів людиною введено у сільськогосподарське виробництво лише 12 [7]. Збереження і поліпшення якості тієї птиці, що є в країні і тієї, що завозиться з-за кордону, важливо перш за все тому, що за останні три десятиліття у всіх країнах світу різко скоротився генофонд сільськогосподарських птахів, а в промисловому птахівництві використовуються від двох до трьох порід.

Ще Сербровський О.С. наголошував на необхідність організації робіт по вивченню „геногеографії” з метою виявлення популяцій, стад-носіїв цінних генів, які слід розглядати як природне багатство.

Селекціонери й генетики всього світу все глибше почали усвідомлювати необхідність збереження генофонду тварин і птахів. В результаті інтенсифікації промислового птахівництва поступово втрачається спадковий фонд генів, які могли б бути використані у майбутньому для створення нових вітчизняних кросів [9].

В останні роки все більше уваги приділяється збереженню і дослідженню генофонду птиці, розробці методів збереження генофонду в популяціях з малою чисельністю протягом досить тривалого часу [1,4]. Враховуючи, що у птахівництві основною структурною одиницею генофонду, який використовують, є породи, лінії і їх кроси, Лук'янова В.Д. і Коваленко В.П. пропонують у своїй класифікації виділяти перспективний, резервний і колекційний генофонди. До перспективного генофонду відносять лінії провідних кросів, які найбільш поширені у промисловому птахівництві. До них можна віднести лінії „Шейвер”, „Ломан”, „Хайсекс білий”, „Хайсекс коричневий” (у яєчному птахівництві) і „Бройлер – 6”, „Гібро – 6”, „Смена”, „Авіан Фармз”, „Кобб”, „Арбор-Айкерс”, „Росс” (у м'ясному птахівництві) [2].

В промисловому птахівництві існує завжди тенденція до можливої зміни лідерів. Не позбавлене реальності збільшення конкурентноздатності мініптиці. Їх економічна ефективність може виявитися найвищою серед всіх існуючих порід.

Перехід кросів у резервний генофонд ще не означає їх втрату в селекційній роботі. Безумовно, що зберігати всі лінії птиці, які використовують у селекційній роботі і які вже втратили своє селекційне значення, складно і недоцільно, адже більшість із них незначно відрізняються одна від одної за основними своїми характеристиками. Хоча при цьому не можна гарантувати того, що не будуть втрачені лінії, що мають високу комбінаційну здатність відносно до новостворених ліній.

Глембоцький Я. і Копиловська Г. (1972) писали : „Вкрай бажано не допустити зникнення цих нечисленних форм. Їх слід зберегти, бо наші потреби змінюються, що веде до зміни і мети селекції” .

Резервні колекційники необхідні для підтримання тимчасово не вико-

ристовуваних в селекції ліній, проведення схрещувань для виявлення кращих поєднань, використання генофонду в якості вихідного матеріалу для створення нових кросів [6]. В резервний генофонд доцільно передавати тільки ті лінії, які мають ряд ознак, що цікавлять селекціонерів у теперішній час або можуть бути використані в майбутньому. Слід також враховувати, що селекційний процес веде до зменшення резерву генів і втрат деяких ознак [8].

До складу колекційного генофонду Бородай В.П. рекомендує включити птицю, яка не має промислового значення або відповідного рівня розвитку продуктивних ознак, а має специфічні маркери-ознаки, які доцільно ввести в геном перспективних ліній і кросів з метою одержання нових якісно відмінних гібридів. Можна використовувати для збереження колекційного генофонду нові біотехнологічні методи – збереження генетичних ресурсів у вигляді гамет і ембріонів (зародкових дисків) або у вигляді ділянок ДНК, а також при використанні генетичного клонування (Коваленко В.П., Горбатенко І.Ю.).

Селекційні програми, які нині реалізуються, направлені на ефективне використання явища гетерозису. Це магістральний шлях підвищення продуктивності в птахівництві. Щоб зберегти наявну генетичну різноманітність у птахівництві, ведуться роботи з породами і породними групами, які не використовуються в промисловому птахівництві. Вони проводяться у двох напрямках:

перший – створення господарств, що займаються розведенням нечисленних рідкісних порід і місцевих популяцій птиці з метою підтримання в межах групи генетичної мінливості;

другий напрямок – організація колекційних господарств, які займаються збереженням генетичного різноманіття в межах виду шляхом комплектування стад різними породами, породними групами та популяціями птиці.

Пропонуються і інші можливі варіанти збереження генетичного матеріалу [10]. Це створення спеціальних стад або резерватів з розведенням „в собі”, що при обмеженій кількості поголів'я неминуче приводить до інбридингу і елімінації генів внаслідок використання невеликої кількості кращих самців для відтворення стада та створення спеціальних сховищ для зберігання сперми, зародків у зрідженому азоті. Вперше така можливість була доведена Смирновим І.В.

Відтворення генетичного матеріалу птиці потребує відповідного рівня матеріально-технічного забезпечення, а методи клонування поки що мають дуже обмежене використання. Це є додатковою перешкодою для селекціонерів при вирішенні проблем збереження локальних порід, які знаходяться на грані зникнення, і це лише ще раз наголошує на необхідність розробки спеціальних заходів по їх збереженню, шляхом удосконалення і реалізації чітких програм, які за переконанням багатьох вчених передбачають такі дії:

- розробка і впровадження законів про чистопородних тварин;
- створення генофондних стад локальних порід, спермобанків, та їх державна підтримка;
- гарантоване чистопородне розведення в племінному стаді і збереження

генетичної різноманітності кожної місцевої породи.

Українські вчені неодноразово підкреслювали необхідність збереження генофонду. Тому подальша робота з породами в напрямку збереження і підвищення їх продуктивності є дуже важливою, особливо з місцевими породами, які створювалися протягом тисячоліть, з високими адаптаційними якостями [3, 5].

Література

1. Богатир В. Оцінка курей рідкісних порід і популяцій за продуктивними ознаками. Птахівництво. – Міжвідомчий тематичний науковий збірник, випуск 51. – Борки. – 2001. – С. 18 – 22.
2. Боголюбовський С.И. Селекция сельскохозяйственной птицы. – М. ВО Агропромиздат, 1991. – 284 с.
3. Wilson H., Harms R. Chick weight varies directly with egg weight // Poultry. – 1987. – V. 4, № 1. – P. 10 – 13.
4. Горбачёва Н. Сохранение и использование генофонда малочисленных пород кур // Птицеводство. – 1986. - № 9. – С. 14 – 17.
5. Злочевская К. Сохранение и использование генофонда. // Птицеводство. 1990, № 1. – С. 20 – 23
6. Kalita N. Effekt of egg weight on hatchability // Poultry Guide. – 1985. – V. 22, № 4. – P. 95 – 96.
7. Коваленко В.П. Звіт про науково-дослідну роботу з держбюджетної теми № 20/8 „Створення вітчизняної породної групи птиці м'ясо-яєчного типу для фермерських та особистих підсобних господарств”. – 2001. – Херсон. – С. 4 – 10.
8. Моисеева И.Г., Захаров И.А., Митичашвили Р.С. и др. Генетические ресурсы сельскохозяйственных животных : редкие и исчезающие породы. – М.: Наука, 1992. – 136 с.
9. Остапенко В.И. Секрети птахівництва в приватному господарстві. – Львів, 2001. – 230 с.
10. Фисинин В.И. Проблемы селекции и генетики. // VIII Европейская конференция по птицеводству. Барселона, 1990. - // Птицеводство. – 1991. - № 1. – С. 38 – 41.

ОПТИМИЗАЦИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СКОТА КРАСНОЙ СТЕПНОЙ ПОРОДЫ В РЕГИОНЕ ДОНБАССА

*Скляревская Е.С.
Луганский национальный аграрный университет*

В южных областях Украины основной породой крупного рогатого скота является красная степная порода, хозяйственные особенности которой формировались в этой климатической зоне на протяжении почти двух веков.